

Ş Stalinnyñ iletkelin ööreniili

Am udabas pistin solunga pygy telegejge töggylyq uzur tuzalyq, tarlatkan kizi-amıttannın kancaar-taa aazok ertektioq pajlaa polur iletkel parlattınar.

Ol cyy iletkeliler polza, toraana paaştın meezin-ce cık kıldır xire xalıj peer tur. Cyl tize, pygy telegejnin kırında kara-caaskaan sosializmniñ tiilelgeli-pile turguzup turar—SSRE-nin Sovetteriniñ 8 tugaar Onza Uluq xuralınga polgan, kizi-törelgettenin töggyzyngge caa yjeni azydyp turar SSRE caa Undezin xoojluzunın telebilelinin tugajında eş **Stalinnıñ** iletkeli tur.

Tiilep turar sosializmniñ kajgam-cıktyq Undezin xoojluzunın telebilelinin tugajında—ol Undezin xoojlunın pydyrykcyzy, pygy telegejnin tarlatkannarın xostalır orıun paaştıp ajttır turar kajgamcıktyq ınak paaştıncızy polgaš paşkızy eş **Stalinnıñ** iletkeli polza, ol-la xyn, ol-la şakta, ol-la minudunda Uluq Sovet Ebilelinin kajgamcıktyq kalbak uluq curttunın eş ırak cerleringe parır tınnalğan. Oon turzuk xarın pygy telegejnin kırında tınnalır cangylanır cedip turgan, ılangıja uluq Azij tiptin orttuzunda cıtkan pistin Tıva Arat Respubliktnıñ najıssılab—Kızıł-xoorajga tınnalğan.

Telegejnin tarlatkan conunın socialistıq ada curttı polur Uluq Sovet Ebilelinin najıssılab kızı Moskvanın cyree Kremildin Uluq orduzunın indiriniñ kırından, Marks, Engels, Leninin uluq xereenin yrgylcylekizi—eş **Stalinnıñ** salgan iletkelin milion-milion kiziler tınnap, sonurğap, pajrlap turgan.

Uluq **Stalinnıñ** iletkeli polza, Sovet Ebilelinin sosializm tudukcuzy, aas keziktioq conunın komunizm-ce xeqzyr xereenge polgaš pygy telegejnin prolelar revoluzunın şerii polur tarlatkan arat tymennin xostalırnıñ xereenge mun-mun cıldarda töggy polur.

Eş **Stalinnıñ** iletkeli polza, caa yjeni azydyp turar sosializmniñ tiilelgezin pygy telegejnin kırınga xynyn xereli ışkaş cırtkylap kergyzer.

Eş **Stalinnıñ** iletkeli polza, pygy tarlatkan kizi-amıttanga eş ertektioq polgaš eş töggylyq uzur tuzalyq program polur polgaš ederip coruur oruk izi polur.

Eş **Stalinnıñ** iletkeliniñ utka şınar polza, tarlatkan kizi-amıttannın pyryzyngge kancaar-taa aazok pildingir. Cyge teerge, eş **Stalin** pygy-le tarlatkan kizi-törelgettenin ömyneezinden turup kelgeş, olarga kancaar-taa aazok koncuq pildingir, kara cugaa-pile cugaalap pergen polgaj.

Eş **Stalin** podunın töggylyq iletkeliler kızı Moskvanın cyreenden tarlatkan kizi-törelgettenin xostalırnıñ tugun, telegej kırında oon pe-

dik cybe cok kıldır tudup yndyr-gen.

Pygy telegejnin tarlatkan xej tymeni eş **Stalinnıñ** kedyryp yndyr-gen tugunın şıvından tutunup coraas, pygy telegejnin prolelar revoluzun öeskydyp, Uluq Sovet Ebilelinin arat tymeninin cedip alğan aas keziktioq, kulturluq, xostuq curttalgazy-teq curttalgan cedip alır teeş xyrezinin kyzyn ulam-na tınydar.

Eş **Stalinnıñ** iletkel kılğan xyny—1936 cıldın 11 ajnıñ 25-tin xyny-pile Stalinnyñ Undezin xoojluzunın padylan xyny—12 ajnıñ 5-tin xyny polza, sosializmniñ töggyzyngge polgaš kizi-törelgettenin töggyzyngge eş turaskaldıq töggylyq xynnernin pıreezi polur.

Eş **Stalinnıñ** SSRE-nin Sovetteriniñ 8 tugaar Onza Uluq xuralınga kılğan töggylyq iletkeliniñ tugajın polgaš ol xuralga padylan **Stalinnıñ** Undezin xoojluzunın tugajın telegej kırında pizıbejin turar kandy-taa parlalga xovar.

Eş **Stalinnıñ** töggylyq iletkelin polgaš SSRE-nin caa Undezin xoojluzun, SSRE-nin xamık-la arat tymeni tyn xyn cok xural-suqlaazynda kancaar-taa aazok cugaalazır tanışkan, kicceeldep surguuldaan, cybe-le eves xedelgeen coruk poop turar.

Eş **Stalinnıñ** iletkelin pistin Tıvanın arat tymeni öörenip tanışar coruk koncuq cugula. Cyge teerge, eş **Stalin** podunın iletkelinge koncuq töggylyq azık tuzalyq cyılderni cugaalaan: Pıree—SSRE-nin Undezin xoojlu komizın turguskan polgaš oon sorulğalar; ijide—1924 cıldan 1936 cılga cedir po arazynda SSRE-nin pajdalınnın öskerlişkini; yşte—Undezin xoojlunın telebilelinin onza cyılderi; törtte—Undezin xoojlunın telebilelin burzuastarnın şygymcyleeni; peşte—Undezin xoojlunın telebilelinge cazalgalar polgaš nemeldeler; aldyda—SSRE-nin caa Undezin xoojluzunın uzur tuzazy—şak tınydyq koncuq uluq uzur tuzalyq cyılderni iletkeen.

Mınydyqnyñ teleezinde, xoorajda, kozuunnarda, sumularda, pydyrylge cerlerinde nam, areve yyrleri polza, eş **Stalinnıñ** iletkelin arat conga tanışırp öoredir tugajında top-toraaan pottuq xemceqlerni corudar xerek.

Eş **Stalinnıñ** iletkeli solunga ynerge toraana arat conga tanışırp öoredir tugajında tus-tus idepejliq kezigynnerni tomujlap, paşkılabır xerek.

Tus-tus nam, areve kezigynneri polgaš arattar pottar solun iştinden nomcup ööreniri cugula.

Mıncangas-la uluq paşkıbı **Stalinnıñ** uluq utka şınarlıq iletkelin ööreniili tep curttın xej tymenince kızıgırdıq salır tur.

Eş Sarıq-ool—Profes Ebilelderiniñ Tóp cövyeliniñ targazy

„Areve şın“ solunın redaktorı turgan eş Sarıq-ooldu, ARN TK-dan Tıvanın Profes Ebilelinin Prezidiymynın targazynga tomujlaan jo-zugaar, Profes Ebilelderiniñ prezidiymy, 1936 cıldın 12 ajnıñ 3-te padılap alğan. Eş Sarıq-ool polza, ARN 10 tugaar Uluq xuralıdan ARN TK-nın oralakş kezigyninde songutkan polgaš ARE TK-nın prezidiymynın kezigyny.

Хамык pydyrylge cerleri solunnar-pile xarılzaan kылынадды

Pygy-le aldyñ uurgajlarında, kyrekononarda polgaš eske-taa pydyrylge cerlerinde prof. organızastar, prof. kezigynneri, ılangıja nam, areve kezigynneri solunga kalbak kirzilgezin salır tugajında kızıgırdıq polza:

Pydyrylgenin plan programın kuyssedip, pottarşın kultur massalyq kızıdılgeciq azıdarşın kuyssedip, cazaq, namıyşın toktatı ajttışkınnın eres kuyssediribiste piske pır kol tajanğyş polur cerşeeis polza, pistin tep ceribiste ynyr turar pygy solunnarşın polur polgaš ılangıja ARN TK-nın polgaš Profes tıp cövyeliniñ organı „Šbn“ solunıus-ce kirzilgecisti kalbarlır coruubus polur.

Po tugajında pydyrylge cerlerinde azıdar turar azıcyñ mas-sań ol-ce xandydyp kalbaa-pile kiirliştir turarşın koncuq sula polgaš koncuq xaja tur. Cynycyn ileredip polurul teer tugajın manaa torcupar tajıylarlar-ga polza:

1. Xamık-la pydyrylge cerlerinde azıdar turar azıcyñnar pydyrylgenin planın, programın eş teere kuyssedip turar polgaš xarın azyr kuyssedip turar, onza-la kezee idepejliqler cok-pe? Tıkka xej. Olarnın ekki ylegerin solun tamcıstır ileredir coruk ton cugula.

2. Pydyrylgenin planın eres şalıpş kuyssedip-pile kady podunın pizik pıllin öyledip, cırydyşkıñ polgymneringe eş idepejliq öörenip, solun setkiylder-ni xejy-pile cagıdyp turar azıcyñnar cok-pe? Tıkka xej. Olarnın ol ekki ylegerin ileredir ton-na cugula.

3. Kız pydyrylge cerlerinde azıcyñnar arazynda kelgee-xol-vazın kылынадды ebileldi najıraldyq pot-podun ılgaspaş inter-nacionaldyq azıdarşın corudup, kulturluq turar cerler cok-pe? Xej par. Olarnın ol ekki ylegerin ileredip pizip turar ton cu-gula.

4. Ystinde cyılderdin angıda azıcyñnarın orttuzunda pydyrylgenin kыs-azył carumın yreer, azılgı ymısteer, aragalaar, aas-

tyl kыlr, coguur cerlernin ajttı-şkınnın toonas, podunın polit-piliñ öyledirin podabas, xarın omak-jazy ılgar, najıraldyq azıcyñnar arazynga pot-podun xyn-dylespes, adaan-özeenniñ cybe öeskyder cizektioq coruktar cok-pe? Eves eves par. Ol yleger cok coruktın xoralıñ ileredip turar ton-na cugula.

5. Azıcyñnarın orttuzunga yleger cok, olarnın sagı setkilin sandaradyr şuugaazyñnyq, ty-zymetsiq, azıcyñnarın sanalın xerekke albas coruktur turup polur-pe? Turup poluru cajlaş cok. Şak ındıq azı pydyrylgee saadaldıq coruktarn ileredir ton-na cugula.

6. Xarın mıraj kыs-azył tyrym-ynın tugajında cazaqtn toktatı ajttışkınnarın yreer, azıcyñ-narın kyzyn şın kamgalıbas coruktur turar-pe? turup polur. Ol coruktı tyrgen-ne ileredip temisşir ton-na cugula.

7. Azıcyñ massa pydyrylyktn xaraazy-pile cedir pilbejin tulup mungastalır turar ajttırdı negel-deler, sanaldar turup polur-pe? Xej turar. Onu ileredip tajıylar-lar coruk ton-na cugula.

Po tugajında xamık mestkom-nar, nam, areve kezigynneri, pıll-diliq prof. kezigynneri aratkor-ga kirip, solunga kirzir coruk koncuq azık tuzalyq. Xarın oon ulam azıcyñ massa solunga cy-be pizir polgaš solunın cagıdyp nomeur coruktı tanıştar uzur-luq.

Am yjede TAR-da turar paza pır koncuq solun, koncuq cug-ula azıcyñ massanın turılaa polur Xaral, Kara peldir, Koptu, Emi aldyñ uurgajlar, Elegeste „Toka“, Şagıan-aryqda „Xemcik-ool“, Tarlaqda şın kyrekon-onnar polgaš Cadaanada „Cyr-mit-tazy“ yleger-turılga stanaza-zy teeş, eske taa pydyrylge cer-lerinde azıcyñnarın iştinde sol-unga cybe pizir medeelekci arat-klar monu ekki tanışır, moon songaar solun-pile ekki cok xarılzaan tudarın kızıgırdım.

Profes ebilelderiniñ tıp cövyeliniñ targazy Sarıq-ool.

TTK-nın mal solulğazyñnyñ corulğazy

Tıva tıp kooptun 2 tugaar eksport vazazından, 1936 cıldın 9-10 ajlarında TTK-nın paaştar cerinin ajttışkıñ - pile sadır alğan maldarnıñ iştinden taşka-ar yndyrer maldarnıñ soluuş-kunın corutkan.

Oon sölgy tynnelin kerge polza, vazaga solup alır teeş artırgan maldar: xoj—188, eşky—416, moldurga—kazyra—36, pı-zaalyq inek—4, kulunnuq pe polgaš aat—9, olarnın pygy ten-zizi kattişkaş 26.013 kilogram polur, erttee polza, 4.439 akşa

21 kopejek polur.

Pygy 653 paaş maldı, 67 paaş, pygy tenzizi 26.262 kil, erttee 4.900 akşa 39 kóp.—mınydyq janzy-pile majgyn-teq uluq şarlarnı akşa-pile nemerelep tur-gas satkan, oon aryq tenzizi 249 kil. olcalıq polgan.

Moon ap kerge, taşkaar yndyr maldın placyga eleen uluq azık tuzan pergen. Moon songaar arat con, azıktyq maldarnı solcup alırn kicceep pıll-ze coguur.

Tondup,

ARN-нын 10 TUGAAR ULUQ XURALЫНЫН TOKTAALЫН CER-CERDE TANЫЗЫ TURARЫ

Uluq-xemnin Kara-xel sumuzunda

Uluq-xem kozuununu Kara-xel sumuzunda 24 polgaş 16 tugaar nam yurilerin xuraldary polgan. Ol xuraldar 1936 cıldyn 12 ajnyn 1-den 6 ga cedir polgular erikileen.

Myn xuraldarga nam, areve kezigynneri kattyşkaş 69 kizi oluruşkan.

Ol xuraldarga cugaalaşkan ajtyrqlar polza, TARN-нын 10 tugaar Uluq xuralyn ajtyrşkyn şitpirlerin tugajyn tanyzyp turgan.

Oon taraazy-pile arvan polykter aazy-pile 6 kezek cerge kalbak xuraldar corutkan. Ol xuraldarga 220 xire kizi oluruşkan polgaş paza-la TARN-нын 10 tugaar Uluq xuralyn ajtyrşkyn şitpirlerin tugajyn iletkelder polgan.

Myn xuraldarga cugaalaşkan kizi pyry-le ARN 10 tugaar Uluq xuralyn toktaalyn koncuq pajr-lar xyleep ar, pottandaryp kuyssedir tugajyn sanaldaryn perbişaan, pottaryn kalyr azyldaryn

xyleenip ar turdular.

Myn xuraldarga 1937 cıldyn solun cagaanyn manaa todargajlaarga: „Şyn“ solun 45 kezek, „Areve şyn“ solun 42 kezek, „Xostuq arat“ 28 kezek, „Cazaktyn kol medeezi“ 4 kezek, şuptu kattyşkaş 119 kezek solun parlalga cagytkan.

Ustynde ajtykan nam yurilerin xuraldaryn toktaadyp algan kol ajtyrqlar polza, kezeeeki carydyşkynnaryn azyldaryn sergedir, sumuda aratkorlaryn azyly şajyradyr, xana solunnaryn segider, maldy mendi cıl azyrlyp alyr tugajyn pottuq azyldy corudar polgaş oon-taa eske pottuq azyldaryn corudar tep cugaalazyp algannar.

Meen ideger kaarym polza, ol xuraldarga cugaalazyp algan ajtyrqlaryn şuptuzun xerek karynga pottandaryp kuyssedir poor tep ideger tur-men.

Kozuundan surgakşylar coraan Menge-pajyr.

Uluq-xemnin Ejliq-xem sumuzunda

Uluq-xem kozuununu Ejliq-xem sumuzunda ARN 14 tugaar yurynyn massalyq xuralyn po cıldyn 11-12 ajlar arazynda 3 kezek cerge cagyş, anaa ARN-нын 10 tugaar Uluq xuralyn eriken tugajy polgaş oon şitpirlerin tanyzyp turgan.

Sumunun arat conu ARN-нын 10 tugaar Uluq toktaal şitpirlerine koncuq taazyr, nam, cazaktyn margydaa cok cediş-

kinneringe pottaryn pajrlyr cedirip, moon songaar 10 tugaar xuraldyn şitpirlerin xerek karynga kuyssedirin kizi pyry cangys yn-pile xyleep algan.

Bncangas, ARN yurynden tus sumunun arat conunun pajdalynga taazyr, ARN-нын 10 tugaar Uluq xuralyn toktaaly-pile oorenip tanazar pelymner-ni turguzar polgan.

Appyr-ool.

Pii-xemnin Sesserliq sumuzunda

Pii-xem kozuununu Sesserliq sumuzunda ARN-нын 7 tugaar yurynyn massalyq xuralyn po cıldyn 11 ajnyn yjezinde kылgaş, anaa ARN-нын 10 tugaar Uluq xuralyn toktaal şitpirleri-pile tanyzkan.

Sumunun nam, areve kezigynneri polgaş arat connaryndan ARN-нын 10 tugaar Uluq xuralyn şitpirlerin koncuq paj-

ylar xyleep algan polgaş myn toktaaldy tanazar-pile 4 kezek cerde namnyn carydyşkyn pelymnerin turguskan.

Paza 1936-37 cıldyn cut ajyly-pile eres temissezir polgaş 1937 cылда janz-pyry 300 solun setkyyldy cagyş algan turarpis tep xyleenip algannar.

Turanda Şaravii.

Syt-xoldyn arattaryn pizik piliri

Cöen-xemcik kozuununu Syt-xel sumuzun pygy arattaryn pizikke oorenigin po cıldyn 10 ajga cedir aldangan medeedey ar kerge, pygy connun san—1894, oon istinde pizik pilirler—628, pilbester—1266, po sannyn istinde 8 xardan kudu uruqlar—405 kizi, 40 xardan ery kiziler—389, pizik pilbesterin istinde pizikke oorengi-teq kiziler—472.

Po pizik pilbes sonnu pizikke ooredir tugajyn arvan cagyralar kandyq-taa azy corutpajyn turar. Cizeleerge, 15 tugaar

arvanda 116 kizi pizik pilbes tur. Po polza, arvan targazy Syt-ooldu azy corutpajyn turar-nda polur tur. Pizik pilbes uluzunnu pizikke ooredip perejin, aal polyk cerlerge pir cyp perip kerem teeringe, ege-le toovas targa poldu.

1937 cылда cuguur nazlyq connuq pizik pilbes pajdalyn kolduunda uzutkaar tep lozunnu kuyssediri-pile arvan targalar eres azyldar, aal polyk cerlerge pelymnerden turguzar polza cuguur.

Likpuntu paşkyz M. Soksut.

Arattyn erttem kulturun kedyrer tugajyn sagyş podaly salza cuguur

Cuguur cernin ajtyrşkyn-pile Cöen-xemcik kozuununu Cergakke sumuzunda paşkylaş, 9 ajnyn 20-den egelep 130 azyq oorenikiliq, 11 kezek cerde polvk turguskan-men. Po arazynda 20 kattap kicceel kылgan, oon angda aal-aalda, ege-egele ege-nyd paşkylar tep, pizik ekki pilir ulustaryn paza turguzup algan. Erttem pilin kedyryp alyr-nynga oorenikilerin kalyr turar koncuq.

Sumu, arvannar polgaş nam, areve yurilerin targalar menec pottuq paşkylyr perip turar-pile, paza arat connun idepejipile meen azylym şalyrtyq corup turar.

Bndyq polza-taa, aaldar kezirge, munar aat-xel tyvlybas po pir koncuq cybe tur. Manaa pir todargaj xerecci keryzejin: 10 ajnyn 9-ta xamlyk polykterni ergiir teş, aaldar kezir, Cergakke unun ery cektar kadyt. Ol yncap coraaş, 10 ajnyn 17-de sumu targazy eş Occur-ny aalynga keep xongas, oon ertteninde sumu targazy-pile uşkazyr algaş, paza Occur tep ooldun aalynga kelgeş, oon pir aat munup algaş, Xovu askynda pelymge kelgeş, oon Tagyr-şemi polyynge keer teş, sagyş-xynny padyr aat cok olura xynzedim. Oon, kezee Xunan-kara tep aşakly aattan perip ker teeringe, „aat-ulaqny ceze mundur-ar-men, amdazaan, kalcaaraan polaryn, aat perbes-men“—tidi. Oon am kancaar coor teş, paza ol aaldyn canynda Kyrza-tonduk tep kizini aattan perip ker tep

pir ool ydarang, „ulaq munar kizi podu cor kelbezil, aat perbes-men“—teen. Oon, „Kyzly-malcy“ tep attyq MAE-nin targazy Tolcun tep aşakly terge-lenip kezyp turgan aady munup algaş, Tagyr-şemige kezee kelg-ş, anaa kicceel kalyrtyr xondum. Oon aalyndan arga cok cugula nom tepter alyr-pile polgaş picce azy kyla tyrttyr kaar teş, Şaqdyr tep kizi 2 aat paq-lap algan olurda, meni Şemige cedirip kerem akkym teeringe, „azylym kalyr-men, cangys aat mende-pe“—teş coj paard. Oon Şemi kuduruunda Porvak-kök tep ooldun aalynga pargas, aady perip ker teeringe, „cangys aady tur, cajn poda tunmam“—teş xap coruj paard. Oon am kancaar, ol aaldyn canynda Telger suqga paarymga, ol aalda aat cok poldu. Xyn kezee appar corda, bryak-erge tep aşakly 25 xarlyq askak argan sagyş aadynga ezerimni ezertteş, ol aşakly oqlu Cergak-karak-pile aadyly cetkes pazyp corutubus.

2 kilometir cerge kylaşyp olurgas, terim teptyp „teer-ce“ keryp, izirgenip idim uşup, şam tenyp şala pagaj-la kylaşyp olur-men. Oon xaja kergeş, katkym keep, udur kergeş, uluq-

tyr kylaşyp olur-men. Nam, cazaktan arat tymennin pottaryn azal xereen, erttem kulturun şajyradyr alyz teş, xyn yrgylyc surgakş corudup, xyn yrgylyc paşkylar corudup turar polgaş, kizini kymnyn-na azylyn kalyr coraan teş, aat-ulaq mundaas coor tep podaaş carylyr, cadaarda kattyr cordum. Uluq-zytyktyr karynga yneri am-taayrak, Uluq-xovunun tenmezi-taa koncuq poorga mungaraaş, am uluq tyr cordum.

Uzyk karynga araj tep unyp kelgeş, argan sagyş aadylyka uşkazyr algaş, ijiler preelep coraaş aalga cedip kelgen-pis.

Am men 1937 cıldyn 5 ajga cedir paşkylar kizi polgaş-men. Pir eves ol yjege cedir mncap kelir polza, kizi-taa kalyr şda-zyr, azy-taa kalyr pyder tep. Mandyqnyn teleezinde, arvan, sumunun cagyga cerleri polgaş nam, areve yurilerinden po tugajyn pir cuguur xemceezin alza kandyqly, paza arat tymenden pottaryn erttem kulturun kedyryp alyr-nynga sagyş podaly uluq-pile salza kandyqly tep ideger tur-men.

Cergakke paşky K. Tamby-syryn.

Cer-cerde xar caap turaryn medeeleri

Mal-cer ministerinde par turar medeeler-pile eş Torzunun medeeler turar polza, po cıldyn 12 ajnyn 10-ga cedir TAR curtunun teiskeeringe tyşken xarnyn xemceezin adaanda kezeneke ajtyrğa:

Curt teiskeerinin ady	Caggan xarnyn xemcee
1. Kyzly-magalyk coogunda	10 sm.
2) PXX Kara-xelde . . .	15 .
3) CXX-da	6-7 .
4) UXX-da	10 .
5) TXK-da	25 .
6) Erzlin, Tees, Kocokta . .	35 .
7) Pii-xemde	25 .
8) Sesserliqde	30 sm.
9) KXX-nun canynda . . .	24 .
10) Coduraalyqda	46 .
11) Mergen, Pelbey, yncaar	33 .
12) Kyzly-xorajda	35 .

Tees-xemnin Naryn sumuzunda 20 xire ege malyn xar ezip perip egeleen, ol cernin xar tyşkek karaan azyr turar. Pii-xemnin Öek, Tarlaq sumularyn arattary cizik malyn turguzur azyrlyr pergen. Kaa-xemnin Pelbey, Coduraalyq, Mergen yncap curtup turar arattar kolduunda la malyn turguzur azyrlyr turar.

Topculap pilirge, TXK, Pii-xem, KXX—po yş kozuunnu curtunda uluq xar tyşken turar tur. Ol kozuunnaryn camdyk arattary malyn turguzur azyrlyr, xar ezip egelej pergeninden ap kerge, cutun ajyly kystyp turar tur.

Polur kışly cudunga udur arga xemceqni ap corudarda, pir tugaarynda-la maldyn janz-pyry cemin ekki kamgalaar, oon-pile

kady: xar ezer talvy, xyyrekti kizi pyry kalyr algan turar oraldary, talvy seorttyr aat, şar-nı kamnaar, talvyjaar cymcak xarlyq cerler tyr alyr, edek, kazaan ulam-na calyqlaar xemceqlerni ap corudar uzurluq.

Camdyk iji cangys kiziler „ertken cilyş kşkaş tuzalaar poor“ tep malyn azylynga idepejin salvajyn turar kiziler par. Bndyq cugaan sagymajyn, xarın kizi pyry cutka cangys anaj-taa perbes tugajyn 8, 10 tugaar xuraldaryn toktaaldaryn kuyssedir uzurluq.

Pii-xem kozuununu Eerbeke aratkor Pylcynejin medeeler turar polza, Eerbek sumuzun curtunun teiskeeringe, po cıldyn 12 ajnyn 9-ka cedir cag-gan xarnyn xemcee: kedeer tajga-şyn talazylyn 3 xarş azyr turar, işkeer xem-ce talazylyn 2 xarş al cazyr turar. Am moon karynga paza pir ol xire xar nemezir polza, cut poluru cajlaş cok. Bndyq teleede arat con kışky cutka udur seremcilelin tyz-lysa cuguur tep turar tur.

Paza Pii-xem kozuunu Tas-ryda aratkor Pajyr-ooldu medeeler turar, po cıldyn 10 ajnyn 10-ga cedir taqlar polgaş xemner talazynda 3 xarş cedir xar tyşken. Camdyk cizik maldar cer unyp ootka cetpestep turar. Arat con amdan egelees, xamly kyzyn malyn kamgalaar-yn-ce salza cuguur tep turar tur.

Şeriqde solun cagylgazy

Am yjede Arattyn revolustuq şerinde nam yurynyn kezigynnerinden 1937 cıldyn „Şyn“ solun 24 kizi cagyş algan, 6 kizi „Şyn“ solun cagyşaan, eske solunnaryn cagyş algan. Oon angda, engin şeriqlerden 14 kizi „Şyn“ solun cagyş algan.

Am pygy şeriqnin istinde şuptu cagylga 217 kezek poor turar. Oon istinde: „Xostuq arat“ 140, „Areve şyn“ 27, „Şyn“ solun 38, „Cazaktyn kol medeezi“ 12. Po cagylgalaryn camdyk po cıl-pile ystyr cybe teleede, 1937 cıldyn cagylgazy ulam yrgylyledip corudup turar.

ARŞ-da nam yurynyn targazy Tarzaa. Yurynyn sekreteri Erttine.

Redaksydan: Eş Tarzaa-pile Erttinenin po pizeen medeezinden kerge, „Xostuq arat“ solunnu cagylgazy 140 cedip turda, „Şyn“ solunnu cyq-le 38 poor turar koncuq cetpes tur. Moon songaar „Şyn“ solunnu cagylgazy kedyderinge nam yury cugula sagyş salyr uzurluq.

Azyly segip turar

Pii-xem kozuununu Pajaj-kol sumuzun-ce kozuun-pile arazynda tazyr turar poştanyn azy corudulgazy munnukuzundan eleen şajyrar kelgen. Cyl teerge, arat connun cagaan solun polgaş caga xarlyzaazy tudatpajyn, yspejin, xomudal-negelde cokka cedirip perip turar, pygy cıldyn turguzunda janz-pyry 115 xire solunnaryn tazyr cedirip turar polgaş 200 xire cagaalarny enaj peer tazyr turgan.

Am yjede Pajaj-kol sumuzun arattaryndan 1937 cылга udur janz-pyry 70 azyq cagylgalaryn 12 ajga cedir cagyş algan turar polgaş solun cagylgazy am-taa yrgylylep corup turar. Moon songaar pošta tazyk-cylyn azyly ulam-na sergedir-men.

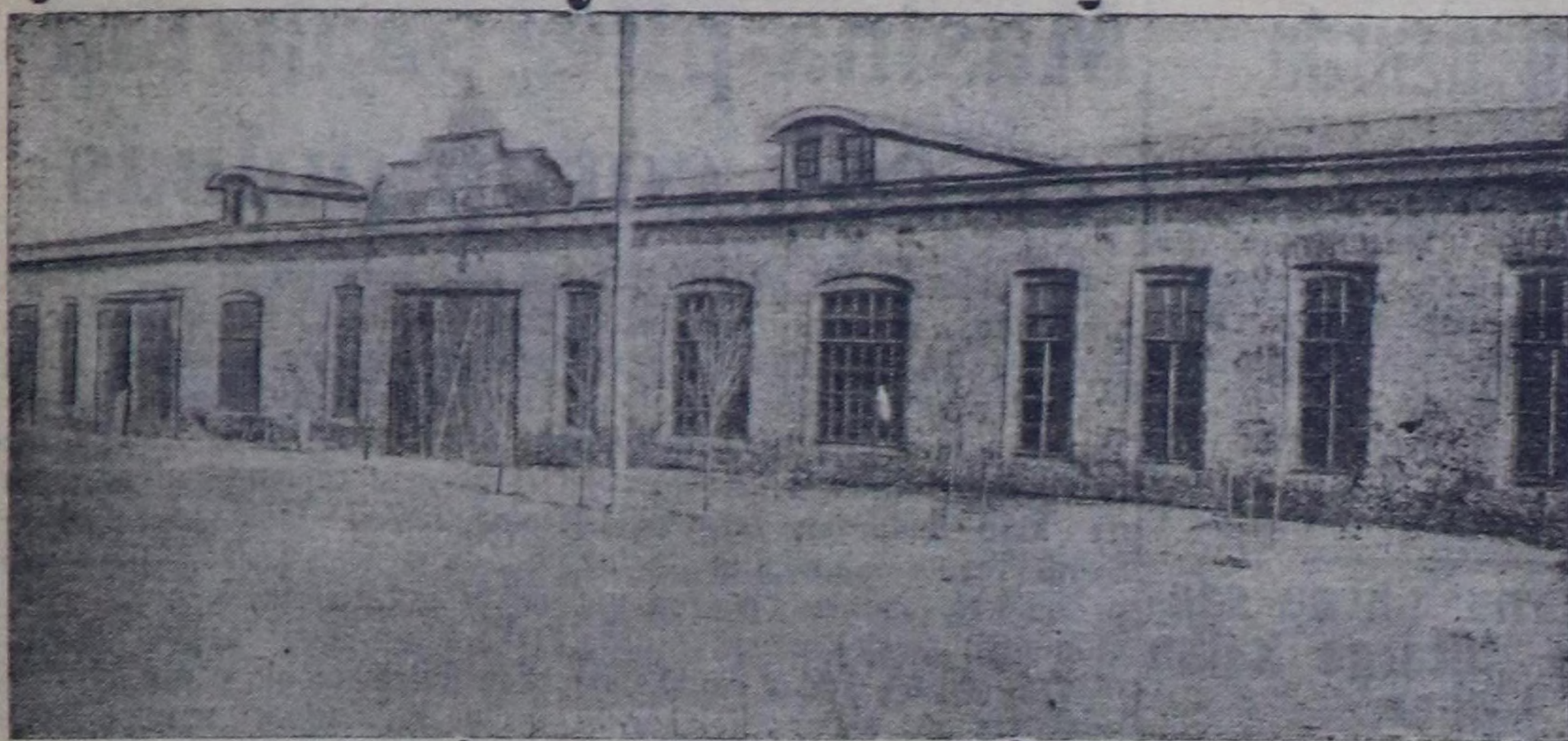
Posta tazykcy Ojdur-ool.

Kezekki carydyşkyn oorenip turlar.

Malbasty cilyq kaza-pile xandyraaly

Sovtvetranstın Kızıl-xoorajda cıssaannar turar taş pazny

Sovtvetransta nasional kaadyr

Sovtvetrans turgustunup kelge-le nasional kaadyr peletkeer talaz-pile cugula podaldarın salyp kelgen. Moon todargaj parımdaazın mana torcular kergyzge:

Cıssaan colaacılary 28 tıva kızı par, maşına septeer cerde 11 tıva kızı, tokar tep temir condurar cerde 2 tıva kızı, ıjaş cazaar pızan cerinde 2 tıva kızı, cıssaan garaazında janzy-pyry azıldarda 18 tıva kızı par, oruk tuduunın taamal targaalarda 10 tıva kızı par, cıssaan surguulunda 28 tıva kızı öörenip turar. Oon ınjaj mırnunda praktik kerynga azıldar turgan ergi colaacılardan teknik piliin öyledirin parımdalaş 7 kizini xyn-pyryny surguulunda öredip egelej pergen. Olarnın ıstinden mekanik tep maşına septeer taarıştır-

ır kıl erttemniq kaadyrlar peletkenip yneri cugaa cok.

Oon ınjaj oruk tuduunı cugulazın keryp, onu tıva ynde zin teknikiq kaadyr-pile xandıarın parımdalaş, Sovtvetranstın paastar ceri 15 kizini 2 cıl xıssaalıq ortumak surguuldu turguzar tep turar.

Kaadyrların peletkeer turar-pile kadı, ol kaadyrların ıstinde en iderkejlıq polgannarın şannap turar.

Cıze: Oktabr revoluzıunı 19 cıl polgan ojunda ekki colaacılary eştir Tamva, Padı-lama, Xuralvaj—polarnı tus tus xol şaktar-pile şannaan polgaş xerezen eştir Cangazın platja tep uzun pes xojlen-pile şannaan, paşa targaannar cerde eştir Sereeni xol şagı-pile şannaan.

Kızıl-pile SSRE kızıgaarın

arazında oruk tuduuşkunı tegerilgende, ana ekki azıldar turgan eştir Lopsannı stol şagı-pile şannaan, eştir Mangan-ooldu xol şagı-pile şannaan.

Pol-la cıylder cıny kergyzyp tur teer polza, Sovtvetrans nasional kaadyr tugajında uluq şagış-podaldı salyp turarın kergyzyp turar ol tur eves-pe.

Moon-pile kadı nasional kaadyrlarda cetpes coruktar paşa eves eves par, cıze: turgunnaar, pızyq kaadyr polurun podavas polgaş oon-taa eskeler.

Am moon songaar azıldar turar nasional kaadyrlar polza, cetpesterni cok kıl, pottarın teknık piliin ulam-na pedidip, ılap-la pızyq kaadyrlar poor al-ır coruk koncuq cugula tur.

Garaşa nam uyryny sekreteri Jonzak.

Parıyn-xemcik kozıunıunı teviskeerinde kıştın pajdalı

(1936 cıldın 12 ajnı 10-da)

Parıyn-xemcik kozıunıunı xamaattı sumıların cagırgaların cınynda turguskan cut-pile udur xırezir komıstarnı am yjede tus medeelep turarın moon adaanga kergyzge polza:

Myn kozıunı teviskeerinde cıqgan xar xemcee

1) Mogen-pyren paazında 4 santimetr cıqgan, ada talaz kara turar.

2) Kargın paaz talazında 15-20 santimetr cıqgan, onu xat appargan, ıstıl talaz xar cok kara turar tur.

3) Saqlı, ol odurtıu xar cok kara ıjik-pe picce pıskan tışken, paşa Cas-adyr, Mugaştar ıncar 5-6 santimetr cıqgan.

4) Ergi-parık, Ajangattı, Şekpeer, Xendelen—po sumıur cuttında ojuk-telik 5-8-10-15 santi-

metir cıqgan.

5) Aktı kezec cerinde 35 santimetr, camdı cerleri cıqle pıskan ıjik-pe kara-taa cer par.

6) Kızıl-tajgada 5-6-8 santimetr cıqgan, am xat algan.

7) Kara-xoidın camdı cerlerinde 5-10-14 santimetr cıqgan, camdı ceri cıqle pıskan-pıq.

8) Kıp-sök, Xel, Şıj—po sumıların cuttında 6-8-10 santimetr cıqgan, xat algan, camdı cerleri kara turar tur.

9) Askı-parıkta 5-8 santimetr xire cıqgan.

Am yjede xarın cıqgan pajdalı mındıq tur. Mal-magan odarına saat cok, am yjede azıralda turar mal cok, mal kys-

ky xeeer koncuq omaktı semis turar tur.

Ystynde cugaalaan xar-cam cıga, mal-magan kızı semis teş arat con ana olıurıp alvaan, xarın cutka udur peletkeldi kede sumıur ıstinde koncuq erestıq azıldar turar.

Kozıunda cıguur cerler po tugajında onza podaldı salyp, xemceqlerni ırgılcılep turar tur.

Arat conga idegerim polza, po kıştın cudınga udur peletkeldi eres seremcılıq turıuşan, araattan pory polgaş maldın cızyın paazın aarqlar-pile şaq ırgılcıy erestıq temısezip turgıaş, malıvıstı xoratpıjn mendi cıl azıraalıqar.

Kozıunda cut komızını targaş Xıreş ool.

Enır cıyn 100 xörpeen turgan polza, am 370 xörpeen

Pıı-xem kozıunıunı Öök sumıunı 2 tugaar arvanın targaş Kongar ekki azılın kergyzyp tur. Cıl tize, eştir Kongar 1935 cıldı 100 xörpeen sigen kesken polza, 1936 cıldı 370 xörpeen sigen kesken. Myn ol cıldı 4 kazaalıq turgan polza, am 7 kazaalıq.

Eştir Kongar, 1937 cıldın cut ajıyından malın kamgalap al-ır-pile malın cemingı nem-

erelde kıldır kuluzın polgaş xıyğış tep sigeni 35 xörpeen cedir keskeş, saraattap algan. Öske camdı kizilerni ar kerge, mındıq sigen xamaan cok, ana şıktın sigenin pezin 35 xörpeen cedir kezıp alvaan polur tur.

Moon ar kerge, arvan targaş eştir Kongar yiegerliq azılın conga kergyzyp turar tur.

Majındoo.

Tandı kozkoovıunı Suq-paazında sadıynın kysky peletkelini corup turar

Tandı kozıunıunı Suq-paazında kooptun salıy sadıynın po cıldın 10 ajnı 20-den egeleeş, 11 ajnı 20-ge cedir kysky sadıy alıyşkını corudılgazın san-pile kerge:

Peletkel adı	Planı	Sadıy alganı	Azırganı	Tudanı
Tıın	7000	5375	—	1625
As	30	40	10	—
Kızın	20	3	—	17
Kızıl-tas(kıl)	20.000	25.000	5000	—
Sula	8000	4000	—	4000

Ystynde sandan kerge, xam-ık plannarın kolduu kyssetinip turar. Monu 1937 cıldın egezinde cedip alıyın oraldaymen.

Salıy ergelekci Sırat-ool.

Ispanda faşistıy yjmeen ırgılcıleli

Ispannı tyrym parımdalaan cazaapile yjmeencilerni epteştirer tugajında Franz-pile Anglinı kıl turar televileli

Ispanda xamaattı tajnı sok-sadı sorulgalıq cugaalazıyşkın corudarına kızıır tugajında SSRE polgaş German, Itali paşa Portugaldın cazaktarına Anglipile Franzın cazaktarından sanal kılgen.

Angli-pile Franzın cazaktarından Ispannı tyrym parımdalaan cazaanga paşa yjmeencilerge sanal kılir turar polza, pottarın arazında eptezişkın carlaaş, ol eptezişkıni corudarın tuzunda, Ispannı ulus conu kımın talazın-ce polurun şıitpirleer pygy niitti xol kedyrtıyşkıny corudar tep sanal kılir turar.

Er-tajvınnı eskerliş cok podalgazın corudup turar Sovettin

cazaa polza, uk kılirgen sanal, Ispanda poo-cepsekiq temisseldi uzuikaarın-ce uqlandırgan cybe teleezinde, onu polur sanal tep cepseereen tur.

Tajnı kısıyın kyzeer, faşistıy kyryneler—German, Itali, Portugal suqlar polza, uk cugaalazıyşkın corudarına kızıırın teen sanaldı cepseerebejin turar. Portugaldın caza uk sanaldan şıut ojtılap kaan. German-pile Italını cazaktar ol sanalga pottarın xarızın am-taa perveen.

Ispannı pygy parılgazın medeelep turarından kerge, Ispannı uluzu polza, yjmeenciler-pile xarızaa cepseerel kılajın turgıaş, tıjulunga cedir temısezir uzurluq tep turar. (SETA).

Ispanda xamaattı tajnınnı pajdalı

Madrid-xooraj coogu ıncaldr caalazyp turar cerlerde caa oozınap turar. Yjmeencilernı talazından xaldaaşkın corutpaandan peer am tert xonup turar. Madrid-xoorajın tolgandı uluq uluq pızyqlanıyşkınnı corudılgalarnı kıl turar. Angli ulustıu parıameninı kezigıny pı kızı Madrid coraaş kelgeş, oon xereccilep cugaalap turarından parımdalap podaar polza, Madrid-xoorajın paazınarın ystın pı xıuzu yrelip kalgan. Yjmeenciler polza, xoorajda cutılap turar conu ulyrer polgaş xooraj kamgalanıyşkınnı kızıicilerinı udurlanıyşkınnı yreer teş, agaarl kelgeş, xoorajın ıletpyrcin connar cutılap turar cerlerin castı pımyk-pile pımyktep turar. Cutıtakeş con polza, koncuq uluq iderkeş soruun yndıryp, faşistarga özeennıq coruun ileredip turar. Cap-caa tajn uzar-xemeleri-pile cepseqlettingen, pı şak ıstinde 368 kilometir cer conur tyrgen polgaş tert-tert pulmot poolar-pile cepseqlettingen, cazaktın uzar-xemeleri kancaar-taa aa-cok ekki azıldar turar.

12 ajnı 8 xonıunı ıstinde cıyl pyry caalazyp turar cerlerde 6 faşistıy uzar-xemeler cuura şaptırgan. Viktoria tep xooraj kızınga agaarlıp caalazyp turda, yjmeencilernı 20 uzar-xemeleringe udur cazaktın cıqle 6-la uzar-xemeleri kızışken. Cazaktın uzar-xemelerinı sanı eves polza-taa, 4 yjmeenci uzar-xemeler cuura şaptırgan. Ol cuura şaptırgan uzar-xemeler tulcuuşkınnı xınap keryp turgan conıun karaanı mırnınga myn xoorajın tıvınge keep tışken tırlar.

Cazaktın uzar-xemeleri pak-sıraan cybe cok coraaş pottarın turar suurun-ce eep cana pergen tırlar. Ol-la xyn cazaktın pılyk uzar-xemeleri polza, yjmeencilernı 18 sanıy pımykteer uzar-xemeleri turup tur-

gan, Sevilje tep xoorajda yjmeencilernı uzar-xemelerinı turar cerin castı pımyk-pile pımykteen.

Cazaktın talazında turar Bas-kij tep nasional ulustın şeriqleri tus cutıun songu talazında caalazyp turar cerinde tajn corudar talaz-pile cugula uzur-tızalıq cernı ezelep algan tırlar. Ol şeriqler polza, Viktoria, Burgos tep xoorajlar-ce kırı şımcışkınnı ırgılcılep corutıuşan.

Astur tep mozunı taqş azılcınnarın pılyk-pılyk şeriqleri ında turar taqların aşkaş, Leon tep mozunı Leon tep xoorajın coogunda 30 kilometir cerder cedip kelgen turar.

SETA.

Faşistar-pile maadyrlıq temısezip turar—Ispannı şaqdaa şerii xerezen caş uruun tudup algan tur.

German, Itali ışkaş faşistıy kyryneler, Ispannı faşistıy yjmeencilerin-ce şeriqin janzy pyry cepsekerin corudup tur.

Sumularda aratkorlarga sagyndyryj

1937 cылда solunynun cagylygazylyp azylyp tyn xyn cok ulam şyngyradyp corudar polgaş cerle aratkorlarnyñ kışk yjede corudar camdyk azyldarynyñ tugajynda, kede sumularda nam uyrleriniñ canynda aratkor surgakçylarğa moon-pile sagyndyryj polza:

1. Aratkorlar surgakçylar polza, arat tymenni kizizidip polvaazradyp, olarnyñ eritem kulturun kedyrer tugajynda podunyn sumuzunyn iştinde ceder, cetpes azyldarynyñ xanar keryp, onu ileredip, solun parlagaga cerydyr, cetpes cyylderni moon songaar cedip alyrğa uluq xyreş corudar sorulgalıq. İndyrynyñ teleezinde, kede sumularda aratkor surgakçylar anaa tajyñ caagaj olurup turgan xerek cok, xarın am toraan 37 cылда solunynun cagylygazylyp tugajynda connun iştinde suritaal azylyp uzyk cok corudup turgas, parık solun nomcup şydaar kizi pygydezin solunnuq poldurayn oraldayr. 37 cылда cagylygazylyp bir tugaar tynneli 36 cылда 12 ajnyñ 15-te kyyssetkeş, kozuunda aratkor organizakçylyga medeeleen turar polgaş solun cagylygazylyp tugajynda sumularnyñ arazynga revcarş corudary cugula. Oon angda, solunnu cagydyr algaş, onu cör azyqlabas, cok polza, cagykçyların akş köpejeen pudulurup sam-

cyydaar ijk-pe, solun taradylgazylyp cör corutpas cyylder-pile aratkor surgakçylar eres şudurgu temisseldin azylyp corudary-pile kadş, İndyry cetpes cyylderni „Şyn“ solunga yrgylcy ileredip turar xerek.

2. Kedeede nam, areve uyrleriniñ canynda udyryp turar xana solunarynyñ azylyp şynarşydyr, oon xewir pıjdayn sajyradyp corukka tuzalazyr, aña kirzir coruk aratkor surgakçyların bir kol cugula azylyp polur uzurluq. Ol xana solunarynyñ ergelekçilerge udyrtulga paaştalğanı perı-şaan, onu udyryeriniñ arga majyñ ajtyr peer uzurluq.

3. Tus sumuda turar podunyn aratkorlarynyñ idepkejin sergedip, „Şyn“, „Areve şyn“, „Xostuq arat“ solunnarga podunyn sumuzunyn ceder, cetpes azyldarynyñ şaq yrgylcy ileredip pizir tugajynda aratkorlarga todargaj pildingir udyrtulğanı perip, xerek karynga azylyp corudary cugula. Paza nam uyrleriniñ canynda turguskan kezeekki cerydyşkynnyñ pölygymneringe tuzalazyr, olarnyñ iştinde ceder, cetpes azyldarynyñ xyn pyry ileredip, kiceel yzer polgaş oon-taa öske cetpes coruktarynyñ cidirerige potuq tuzalazyr xerek.

Uluq-xemnin nam kozkomunyn canynda aratkor organizakçyly Norbu.

Cut-taa polur-la tep pilze coguur

Pii-xem kozuunynun tewiskeeri polur Tarlaq, Cangş-aaş, Öek ıncaldır, po cылда 12 ajnyñ 4-ten egeleeş 6-ga cedir iji-le xonuk iştinde ergi xar-pile kadş, caagaj xarın xemcee 25 santimetr poor turar.

Po cyny kerygzyr turarıl teer polza, paza-la eriken kışk ışkaş cut ajylynyñ tınyşyñ kerygzyr turar ol tur. İndyry cy-

ve teleede, po cыл arat con mal cemizin, oon turuş suurun eriken cылда eleen sajyradyp alğan polza-taa, anaa cölengeş, azyrbas-men“ tep corgaarlanyp olurajyñ, xarın xamık sagylyp ulam-na iji cangş malıñ kamgalaaryñ-ce uqlandyza coguur.

Tırtık-oöl.

680 puut turgas 1200 puut appargan

Pii-xem kozuunynun Sesserliq sumuzu Xyt-xemde 10 tugaar arvanıñ xamaatşy aşşak O. Tamdyñ cutka udur po cыл peletkelim şyrak tep cugaalap olur. Cizeeleerge, 1935 cылда 680 puut sigen peletkep alğan turgan polza, po cыл 1200 puutlu peletkep alğan-men, tep

olur. Am myn cerde xar ulgadyr turar cybe teleede, po cыл peletkelimis cygeer tees araj corgaarlanmajyñ, tarş şimcenip, mal magannıñ odar-pelciirin taarştyza coguur.

Rev. şeriqde M. Najdan.

Arattarnyñ cagaan solunyn cör cedirer xerek

Pii-xem kozuunynun Öek sumuzunyn Ojun-şibide 4 arvanıñ arattarnyñ cagaan solunary cer-le orta kelbestep turar tugajynda arattar koncuq xomudap cugaalazyr turarlar.

Ol arattarnyñ cugaalazyr turarından köerge, ol cerde solun taradylgazylyp koncuq koşkak corup turar.

Moon tugajynda todargaj cizek polza, myn sumunyn 3 tugaar arvanıñ xerezen Tolumapile Töngyry-oöl olar „Areve şyn“ solun cagylygaan turda „Şyn“ solunnar keep turar. Oon angda camdykta 5-6 xire tugaar cıqlıp-cıqlıp, ozalday-ozalday cangş uqda keir ijk-pe camdykta 45 tugaar solun kelgen polza, 46 tugaar şuut kelbejin, xarın 47 tugaar kelir xire cetpes cyylder kajş köbej.

Po myndyry coruk kajda pudulup turarıl teerge, sumu cerinde pudulup turar. Kancangas tize, kozuun poştazından corutkan solun, sumaa kelirge, sumu cagylygazylyp onu ekki aajlap, paaştar eeleringe cedirer tugajynda tuskaj kizi turguspaanyñ xaraazy-pile coruş-parıştan coru-

darga İnda-mında pudulup kaar coruklar par.

Oon-pile kadş kozuun poştaz paza sula azyldap turar, cıl teerge, kım kizi kandyry solun cagaan, ceze kizi solun cagaan tugajynda san tazyşyñ sumu ceringe orta perbes, ol talazy-pile koşkak azyldap turar.

Camdyk kiziler öske ulustun cagaan solunyn uruq-tarynga yreqdedip kaaptar xire cetpes cyylder par. Cizeeleerge, 3 tugaar arvanıñ Camşan polza, 2 tugaar arvanıñ Keritiktin cagydyr alğan solunyn uruunga yreqdedip kaapkan. Ol polza, koncuq cetpes coruk tur.

Cer-le şak myndyry solun parlagat taradylgazylyp kudu keryp, oon azylyp xunyn azylynga tömejleer, kajş-xamaan cok aazylyar coruktar polza, koncuq cetpes polgaş top-toraan edip cazap alır coruk myn tur ewes-pe.

Moon songaar cetpes coruktarynyñ edip cazap ar, solun parlagat taradylgazylyp sajyradyp, cer-le po azylyp yrgylcynyn azylyp kilyr corudary cugula.

Ararşyn.

Ijini uzurdu

Tandy kozuunynun Elegestin Cal-keziqde curttap turar iji sov-et xamaatşy xerezenner, po cылда 11 ajnyñ 12-de 2 uluq peryny xorannap ölyrdy. Ol iji perynyñ örttee şannaly-pile kat-taj 80 akş poldu.

Po ışkaş pery-pile temisseldi koşkatpaaly.

Camşy.

Arattarnyñ ıncap saadadyp turarga kajyn poor

Cöen-xemcik kozuunynun Xendergej sumuzunda tergi sadş kilyr turar Koccal-oöldün kadajy Porvaanaj polza, myn sadşqga cybe sadşp alır tees kelgen arat connu saadadyp turar cyylder par.

Kancangas saadadyp turarıl tize, kelgen kizige ıjaap-la cybezin kilyrgas corudar, cizee: taraa soktadyr, ıjaş cadyrar ijk-pe pir-le cybe kilyrgas am sadşyñ kilyrar. Myn sadşqş Koccal-oöl paza-la kadajyñ aajyndan eripes.

Moon xaraazy-pile arattarnyñ cugaalazyr turar polza, „Koccal-oöl suqdan kancap picce cybe sadşp alır coor, oon kadajy kizini anaa udyryer ewes, pir-le cybezin kilyrtkaş, kizini saadatkaş am salır cybe polgaş-aan“ tizir ıvazyrap cugaalazyr turar.

Po coruk polza, arat connu koop sadşyñ cygyn ce cookşuladyrdan xarın ıradyp turar-ınga cederi magat cok tur ewes-pe. Myndyryñ teleezinde, Porvaanaj şler, po coruunaryñ kaqşyñarza coguur tur ewes-pe.

Adşn-pilbes.

Sajyn-oöldü xemceş alza coguur

Tandy kozuunynun Mezegej sumuzu 6 tugaar arvanıñ xamaatşy Sajyn-oöl teerzi, po 1936 cылда uruun Naksyl-oöl soruldaalazyr ar alırga, Sajyn-oöl uruunyn soondan xap cede pergeş, „cyge mynda kelgen sen, ın, ışkaş tidir-men“ tep albadap turgas, ışkarıp algaş canı par cıda, ol-po şenektep şaşkylar, aalynga cedire pergeş paza et-tep turgan. Oon ol uruq tedir Naksyl-oöldün aalynga turgunnap cede peerge, paza-la soondan xap cede pergeş „men uruun-nu kizige xalaska perbes-men, oon ornunga şöegym tutturar-men“ tep eldeillep turgas, uruun ışkarıp aıgaş pargas, paazyñ siraktep ettep turgan.

Po Sajyn-oöldün myndyry ıtyzok coruun kozuun şygyzyndın tınyşy xemceş alza coguur.

Seleme.

Ol tassyktyñ targazy kım cybe irgi?

Patşyn - xemcik kozuunynun Saqlş sumuzunda ARN-nyñ 4 tugaar uyrınyñ canynda xerezenner tassşyñ azylyp tep cybe 1936 cылда turguzunda pezin suraa tınnaladyr. Xarın şöelgy yjede tınnarğa xerezenner tassşyñ targazylyp kım-taa pilbes, adş suraa-taa cok poor turar.

Camdyk kadajlar „xerezenner tassşy tep cybe turar poorgaj, am oon kılğan azylyp-taa kezylbes, oon targazy-taa kizi kezylbes“ tep cugaalazyr turar.

Moon ar köerge, İnda nam uyrınyñ xerezenner azylyp kengys uttur alğan tur. Po tugajynda nam kozkomundan polgaş kozuunda xerezenner tassşyñdan, ol tassşylyk polgaş İnda nam uyrın tolgaza coguur.

Karandaş.

Maşina-pile ovaarym-cş cok corup polbas

Po cылда 12 ajnyñ 8-tiñ tınezinde, aratşyñ revolustuq şeriqleri 14 şanaktyq aat-pile Cederden sigen şöerttyp algaş, Taş-ovaa tep cernin İndyndan peer uynp olurda, Kızyl-xoorajda kino-teatrynyñ ergelekçizi Sendi Teeste aalyñ-ce maşinalyq par cıtkas, uzurazy pergen tur. Oon myn maşina xalyr olurda, ol cym xalyq kadşp orukka ar şanaktyq xej aattar kajnaar-taa cajlaar arga cok polgaş, toktaap turda, maşina xalyr kelbi-şaan xeme tavaryrda, murnunda coraan 2 kozuqluq aattarnyñ pıreezin ol-la ceringe ölyryş-şaan, xomut, tuga, argamş, cygen tees cer-le eleen cybe yreqdees, 350 azyq akş xölynyñ kogaral udyrdy. Uk aat koncuq ekki aat cybe. Myn Sendinin maşinazy paza yrelgen.

Sendi polza, kyrynenin et xerengizinge kam cok, ovaarym-

cş cok, uzur tyrym cok arga-taş kajş sen tep karak-kulak cok xaldyp olurgas, myndyry uluq kogaral udyrdy. Sigen karynga coraan kizi pı talazyñ-ce caş-taj pergeni cajaan polgan, pı ewes maşina tabaraan aat talazyñ-ce caştan polza, paza kat-taj at poluru magat cok.

Colaaccş kizi polza, karangş tıne xamaan cok, cıryk xındystaa polza, İndyry teppize uktuzup kelir cerlerge kelges, medeezin perip, oozum coruur uzurluq polgaş. Po ışkaş „kan-dyry-taa medee cok, karak-kulak cok karannadyr şavar coruk okta polbas. Moon songaar colaaccş pyryzy Sendi ışkaş myndyry şvava cok coruk kilyşyñ cugulalaar uzurluq.

Sendi po coruunyn puruuzun coruur cerlernin murnunga xyl-ıer appaar.

Maşina.

Pistiy xaryşşyş

CXK Ak-turuqda „Koryngyry“—Peqzi Mengş, Şan-oöl olar, 1935 cылда pı xoj oorlap ceen, 1936 cылда pı iirt oorlap ceen tep pizeen tur şler. Cogum kajaa, kaaştyñ xyn-ynde, kım kizilernin xojlaryñ oorlap alğan todargaj ewes tur. Tagyn todargajlap pizip ker.

PXK Pajan-kolda Ojdup-oöl—şigeniis satpaaly tep cyylyñ erengej poldu. Paza cılym yspes-men tep turar Paldannıñ tugajyñ sumuda xana solununga pizi.

Pii-xemnin Pajan-kolda Ojdup-oöl—tannıly Senzinin azylyñ tugajyñ ol cerde xana solununga pizi.

Xaryşşalgalıq redaktor Lyndyp.

Carlal

1936 cылда 12 ajnyñ 20-nin xynynde erttenginin 10 şaktan xyndyskynyn 2 şakka cedir Tipograf İndynda—

cungulaar tooştı aştaar tur.

Aña xoorajda pygy nam, areve uyrleriniñ kezigynneri cangş-taa kizi artpaşyñ xyyrek, maldıy, kuskun-xaaj, paldı, lom, şirbiil polgaş oon-taa öske xerekselin cer-le kaqvajyñ ozal cok cedip keep temniq aştalğanı corudar tur.

Anaa xoorajyñ curttakş arat conundan ekki tura-pile keep kirzip aştazyryñ kattaj kilyşy tur.

ARN TK polgaş ARE TK.

Carlal

1936 cылда 12 ajnyñ 21-nin xynynde kezeekkinin 6 şakta „Şaqdyr-syryn“ tep klupka Kızyl-xoorajyñ nam uyrleriniñ kattışkan xuraly polur:

a) Uk xuralga, SSRE-nin 8 tugaar Onza Uluq xuralyñ ertkenin tugajy polgaş SSRE-nin caa yndezin xojluzunyn tugajynda onza solun illetkel polur.

b) Ol xynyn xuralyga nam uyrleriniñ kezigynnerinden cangş-taa kizi artpaşyñ pyryn cıqlıp keerin carlaar tur.

c) Ol xuralga, xoorajda areve kezigynnerin kalpa-pile oluruşturayn nam uyrleriniñ targalaryga takıry tınnadyr tur.

d) Ol xyn polur namnyñ massalyq xuralyga kirzikseer arattar par polza, örgyny-pile cıqlıp keep, uk illetkeldi tınnar tur.

ARN TK-nyñ kultur massalyq kildizinin ceri.

Carlal

Moon-pile carlap tınnadyr polza, Kızyl-pile SSRE kızıgaarynyñ oruk tuduunyn ergeleer ceri 1937 cылда 1 ajnyñ 1-de uzutkany tyzer tur.

Myncangas pygy-le kyryne, kooperatif, xej niittinin organizas-tarynga polgaş am-xuu kizilerge tınnadyr polza,

negelde, toelge polgaş öske cyylderin 1936 cылда 12 ajnyñ 31-ge cedir,

ol oruk tuduunyn ergeleer ceringe kelges yze sanazy cugaalazyr alır tur. (Myn cernin turar ceri Kızyl İnkın kudumcuzy № 59).

Pı ewes ol xuussaadan ertter polza, kandyq-taa negelde, toelge xyleebes.

Uzutkal komizy.

Cidiriy: Po cылда 11 ajnyñ 23 xynynde podum-nuñ pazylymga № 1052 areve bile-dim cidirdim. Uk biletti menden ös-

Pii-xem kozuunyn Öek sumuzu Kızyl Sıduj.